

Nya värderingsregler för aktier vid kapitalbeskattningen — Sänkt arvsskatt

Av t f departementsrådet Per Anders Lindgren

1. Inledning

I december antog riksdagen regeringens förslag till nya värderingsregler för aktier vid kapitalbeskattningen och sänkning av arvs- och gåvoskatteuttaget (prop. 1986/87:54, SkU 12, rskr 72, SFS 1986:1197-1198). Förändringarna på arvs- och gåvoskattesidan tillämpas fr o m den 1 januari 1987 och de nya förmögenhets-skattereglerna första gången vid 1988 års taxering.

De nya bestämmelserna som allmänt sett innebär högst påtagliga lättnader på kapitalskatteområdet förtjänar att uppmärksammas mer än som blev fallet i höstas då dessa åtgärder i likhet med många andra förändringar av skattelagstiftningen hade en tendens att drunkna i engångsskattedebatten. Innan jag går in på de nya reglerna vill jag kortfattat påminna om bakgrunden till och de allmänna utgångspunkterna för lagstiftningen.

Under hösten 1985 intensifierades debatten kring vissa effekter av arvsskatte-reglerna. Med utgångspunkt i några enskilda fall riktades kritik i första hand mot effekterna i fråga om kvarlåtenskap som till stor del består av börsaktier. En allmän uppfattning var att den latent reavinstskatteskulden på aktierna måste beaktas vid arvsbeskattningen. Krav på långtgående sänkningar av det generella arvsskatteuttaget fördes också fram.

Finansministern uttalade i olika sammanhang viss förståelse för kritiken och framförde önskemål om ett lagstiftningsunderlag från arvs- och gåvoskattekommittén, AGK. I januari förra året redovisade kommittén sina förslag i delbetänkandet (Ds Fi 1986:4) Latent skatteskuld vid arvs- och gåvobeskattning. Såvitt gäller värdepapper innebar AGK:s förslag att börsaktier och andra evigt reavinstbeskattade värdepapper skulle tas upp till 75 % av marknadsvärdet.

Vid sidan av AGK:s förslag behandlas i prop 1986/87:54 några näraliggande värderingsfrågor och nivån på arvs- och gåvoskatteuttaget. Ett uttalat syfte med regeringens förslag till nya värderingsregler var att åstadkomma enhetligare och tydligare bestämmelser för aktier och andra värdepapper. Förutom ett schabloniserat hänsynstagande till den latent skatteskulden genom viss värdereduktion kan man urskilja två andra huvudlinjer bakom förslagen. Den första är att för värdepapper som är föremål för någon form av marknadsmässig omsättning bör marknadsvärdet vara underlag för värderingen. Den andra att gemensamma värderingsregler bör gälla vid förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen.

2. De nya värderingsreglerna

Vid utformningen av de nya reglerna för värdering av olika typer av värdepapper har det nyss nämnda kravet på gemensamma bestämmelser för hela kapitalbeskattningsområdet tillgodosetts. Det innebär att de nya bestämmelserna i 23 § B lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, AGL, och i punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL, är likalydande så när som på en smärre redaktionellt betingad skillnad. En bidragande orsak till den av bl a AGK påtalade osäkerheten om den rätta aktievärderingen i olika fall torde utan tvekan ha varit de gamla reglernas starkt komprimerade karaktär. De nya bestämmelserna har byggts ut högst väsentligt, vilket bör leda till att tolkningstvisterna kan begränsas.

2.1 Börsnoterade aktier m m

Aktier som är inregistrerade på inländsk eller utländsk börs skall tas upp till 75 % av det noterade värdet vid såväl arvs- och gåvobeskattningen som vid förmögenhetsbeskattningen. Samma regel gäller också för andelar i aktiefonder samt andra värdepapper än aktier som omfattas av evig reavinstbeskattning och som omsätts marknadsmässigt.

I denna del har således värderingsregeln utformats i enlighet med AGK:s förslag. Vid valet av metod för hänsynstagande till den latent skatteskulden uttalade departementschefen den bestämda uppfattningen att en schablonregel av det slag kommittén har förordat var den enda framkomliga vägen. Andra lösningar skulle enligt hans mening vara svåra att förena med kraven på förenklingar av skattereglerna.

Den valda värdenivån grundas på beräkningar av reavinstskattens storlek vid försäljning av äldre aktier. Departementschefen bemötte de under remissbehandlingen framförda kraven på längre gående värdereducering och hävdade att ett tillgodoseende av dessa krav skulle leda till omotiverade lättnader i beskattningen. Han ansåg det inte heller vara rimligt att utforma de generella värderingsreglerna med beaktande av risken för kursfall. I den frågan förutskickades att det finns anledning att återkomma när AGK slutfört sitt arbete.

Departementschefen konstaterade att behovet av förändringar visserligen var mest uttalat på arvsskatteområdet men, med framhållande av de väsentliga fördelarna från tillämpningssynpunkt av enhetliga regler för hela kapitalbeskattningsområdet, stannade han för att föreslå gemensamma bestämmelser för arvs-, gåvo- och förmögenhetsbeskattningen.

Beträffande den krets av värdepapper som omfattas av den nya regeln om värdering till 75 % av marknadsvärdet kan följande sägas.

Hit hör först och främst börsaktier, dvs aktier som är inregistrerade på börsens AI- eller A II-lista. Under bestämmelsen faller också aktier som är noterade på utländska börser och svenska depåbevis för utländska aktier, som är inregistrerade på börsen. Till de värdepapper som skall värderas på detta sätt hör även bl a konvertibla skuldebrev och optionsrätter. Vissa av dessa värdepapper är inregistrerade på börsen medan andra handlas vid sidan av börsen med inofficiella noteringar om avslut. Andelar i aktiefonder skall också värderas enligt denna bestämmelse.

2.2 OTC-aktier m fl

Enligt de nya bestämmelserna skall aktier som noteras på OTC-listan eller den sk väntelistan eller är föremål för annan regelbunden notering tas upp till 30 % av det noterade värdet vid arvs- och gåvobeskattningen samt vid förmögenhetsbeskattningen.

Skälen för utbrytningen av den nu nämnda gruppen av marknadsaktier till särskild behandling kan sammanfattas på följande sätt.

Till följd av den ändring i förmögenhetsskattelagstiftningen på våren 1982 som föregick den snabba utvecklingen av OTC-marknaden uppkom en skillnad mellan värderingsreglerna i SFL och AGL. Aktier som omsätts marknadsmässigt vid sidan av börsen skulle enligt SFL värderas utifrån ett reducerat substansvärde men enligt AGL skulle de tas upp till marknadsvärdet. Värderingsreglernas författningmässiga komplexitet orsakade på sina håll missuppfattningar om innehållet i gällande rätt. Flera OTC-företagare hävdade att de inte insett att introduktionen på OTC-marknaden skulle föra med sig en ändrad värderingssituation i arvs-skattehänseende.

Enligt departementschefen måste en sådan ordning betraktas som olycklig och han förordade därför en övergång till gemensamma värderingsregler vid kapitalbeskattningen. Efter att ha avvisat tanken på att ha skilda regler beroende på vem som innehar aktierna eller efter en uppdelning i A- och B-aktier stannade han för att även värderingen av aktier i OTC-bolag och andra marknadsbolag borde ske med utgångspunkt i marknadsvärdet.

Vid ställningstagandet till hur stor andel av marknadsvärdet som skall tas upp ansåg departementschefen att en dramatisk höjning av OTC-aktiernas förmögenhetsvärde borde undvikas av flera skäl. Villkoren för berörda företagens verksamhet borde inte förändras alltför kraftigt. Möjligheterna till en fortsatt god kapital-

försörjning kunde komma att minska. En viss försiktighet påkallades med hänsyn till att kurserna på OTC-aktier är osäkrare än börskurserna bl a till följd av den i många fall relativt begränsade omsättningen av OTC-aktier.

Vid den slutliga avvägningen av värdenivån stannade departementschefen för 30 % av marknadsvärdet. Han kunde då konstatera att det visserligen innebar en betydande höjning av förmögenhetsvärdena men att värdet samtidigt sänktes kraftigt vid arvs- och gåvobeskattningen.

Den 30 %-iga värderingen gäller enligt lagtexten för aktier, som utan att vara börsnoterade, är föremål för marknadsmässig omsättning med regelbundna noteringar om avslut. Av specialmotiveringen i propositionen (s.24) framgår att med detta uttryck avses aktier som är föremål för regelbundna dagliga noteringar. Ytterligare bestämning av uttryckets innebörd görs genom uttalandet att regeln i dagsläget omfattar aktier på OTC-listan, väntelistan och listan för övriga inofficiella noteringar.

I slutet av artikeln belyser jag med några exempel de samlade effekterna av de förändrade beskattningsreglerna. Här skall endast sägas att förslaget om ändrade värderingsregler för OTC-aktier självfallet inte undgick kritik från berörda företagare med hänsyn till förmögenhetsskatteskärpningen. Kritiken måste dock betecknas som förhållandevis återhållsam och flera OTC-företagare hälsade med tillfredsställelse att den sk arvs- och gåvobeskattningen hade desarmerats.

2.3 Icke noterade aktier i börsbolag

Värderingsreglerna har kompletterats med en föreskrift om att alla aktieslag i ett bolag i vilket något aktieslag är börsnoterat eller föremål för annan regelbunden notering skall tas upp till samma värde som de noterade aktierna.

Vid genomgången av de gällande värderingsreglerna riktade AGK uppmärksamheten på den oklarhet som förelåg i fråga om värderingen vid arvs- och gåvobeskattningen av icke inregistrerade aktier i ett börsbolag. Genom ett regeringsrättsavgörande hade klarlagts att sådana aktier i förmögenhetsskattehänseende skulle värderas enligt lättnadsreglerna, dvs tas upp till 30 % av substansvärdet. Enligt kommittén torde motsvarande gälla på arvs- och gåvoskatteområdet men ett klarläggande vore på sin plats.

Departementschefen gjorde också bedömningen att det var påkallat med ett klarläggande. Efter en genomgång av de olika lagstiftningsåtgärder som vidtagits på området under senare år kom han dock till uppfattningen att det rättsläge som uppkommit genom regeringsrättsavgörandet inte var förenligt med de motiv som låg till grund för lättnadsreglerna. Förslaget i propositionen blev därför att de icke noterade aktierna skall tas upp till samma värde som de noterade aktierna. Det framstod inte som rimligt att aktier som i de flesta fall hade ett objektivt sett högre värde än de noterade aktierna skulle åtnjuta en förmånligare värdering.

Genom en generell regel öppnas möjlighet att frångå det noterade värdet om detta värde inte bedöms motsvara priset vid en försäljning under normala förhål-

landen. För de här diskuterade fallen kan en tillämpning av denna regel komma att aktualiseras om de inte noterade aktierna objektivt sett får anses ha ett lägre värde t ex till följd av att de jämfört med de noterade aktierna har sämre rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst.

Bestämmelserna om värderingen av icke noterade aktier är också tillämpliga när det gäller OTC-bolag m fl. I dessa fall skall således även de icke noterade aktierna tas upp till 30 % av det noterade värdet.

2.4 Övriga värdepapper

I fråga om aktier och andelar som inte omsätts marknadsmässigt innebär de nya bestämmelserna inga förändringar. Handlar det om företag som bedriver jordbruk eller rörelse blir lätttnadsreglerna tillämpliga. För aktier och andelar i sådana företag har således någon ytterligare värdereducering med hänsyn till latent skatteskuld inte ansetts påkallad. För den händelse ett sådant bolag har tillgångar i form av börsaktier får de nya värderingsreglerna naturligtvis betydelse på det sättet att dessa aktier skall tas upp till 75 % av börskursen.

Den sistnämnda effekten uppkommer också vid värderingen av aktier i renodlade förvaltningsföretag. Därigenom sker även vid fastställande av värdet på aktierna i ett sådant förvaltningsbolag ett indirekt beaktande av latent skatteskuld.

För värdepapper som inte omfattas av någon av de tidigare redovisade bestämmelserna gäller att de skall tas upp till det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. Hit hör dels sådana värdepapper som reavinstbeskattas enligt 35 § mom KL men inte omsätts marknadsmässigt, t ex vissa konvertibla skuldebrev och dels värdepapper som inte är föremål för evig beskattning, t ex premieobligationer.

3. Ändringar i arvs- och gåvoskatteskalorna m m.

Den sänkning av arvs- och gåvoskatteuttaget som beslutades samtidigt som de nya värderingsreglerna åstadkoms genom en kombination av ändrade skatteskalor och höjda grundavdrag. Antalet skikt i skatteskalorna reduceras kraftigt och det högsta skatteuttaget sänks i klass I från 70 till 60 % och i klass II från 75 % till 65 %. De skattefria grundavdragen vid arvsbeskattningen fördubblas i klass I, för efterlevande make till 100 000 kr och för barn till 50 000 kr. För mottagare i klass II och III höjs avdraget från 5 000 kr till 15 000 kr.

I propositionen pekade departementschefen på ett antal problem som ett mycket högt generellt skatteuttag för med sig. Bl a uppehöll han sig vid de orimliga effekter som den höga skatten i kombination med t ex kursfall på aktier kunde leda till. Han framhöll också att det fanns anledning att i högre grad än tidigare sätta i fråga det lämpliga i att den svenska arvsskattenivån markant överstiger den

som gäller i t ex våra grannländer. Mot dessa skäl för en sänkning av skatten måste dock ställas de fördelningspolitiska motiven bakom beskattningen.

Den samlade bedömningen ledde fram till förändringar som i första hand innebär sänkning av de högsta skattesatserna. Antalet skikt i skatteskalorna har också reducerats kraftigt. Förändringar av skalorna innebär smärre skattehöjningar i de lägsta skikten. För arvsskattens del undviks dock sådana höjningar genom att de skattefria grundavdragen höjs. Någon motsvarande åtgärd vidtogs inte på gåvoskattesidan med hänvisning till att en sådan förändring borde anstå till dess AGK redovisat sina förslag. För mindre gåvor medför således de nya skatteskalorna viss skattehöjning.

Jag dristar mig till en förmodan att det för många av Skattenytts läsare, som inte dagligen konfronteras med arvsskattefrågor, kan vara av intresse att här få tillgång till de nya skatteskalorna. (Med skattepliktig lott avses lotten efter grundavdrag.)

Klass I (make, barn)

Skattepliktig lott, kr	Arvsskatt, kr			
— 100 000		10%	inom skiktet;	
100 000— 200 000	10 000	+ 20%	” ” ;	
200 000— 400 000	30 000	+ 30%	” ” ;	
400 000— 800 000	90 000	+ 40%	” ” ;	
800 000—8 000 000	250 000	+ 50%	” ” ;	
8 000 000—	3 850 000	+ 60%	” ” ;	

Klass II (föräldrar, syskon m fl)

Skattepliktig lott, kr	Arvsskatt, kr			
— 25 000		15%	” ” ;	
25 000— 50 000	3 750	+ 25%	” ” ;	
50 000— 100 000	10 000	+ 35%	” ” ;	
100 000— 200 000	27 500	+ 45%	” ” ;	
200 000—2 000 000	72 500	+ 55%	” ” ;	
2 000 000—	1 062 500	+ 65%	” ” ;	

Klass III (allmännyttiga stiftelser, ideella föreningar)

Skattepliktig lott, kr	Arvsskatt, kr			
—30 000		10%	” ” ;	
30 000—60 000	3 000	+ 20%	” ” ;	
60 000—	9 000	+ 30%	” ” ;	

4. Något om effekterna

Jag nämnde inledningsvis att de nya reglerna sammantaget medför högst påtagliga lättnader inom kapitalbeskattningen. Beräkningarna i propositionen av de

statsfinansiella effekterna (s 22) utvisar nämligen ett samlat skattebortfall i storleksordningen 500 milj kr. I relation till de begränsade lokala skatteintäkter som förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen ger rör det sig om högst betydande lättnader.

Det kan också ha sitt intresse att åskådliggöra hur de nya bestämmelserna slår i några enskilda fall. Först tre exempel som belyser effekterna av enbart de förändrade arvsskatteskalorna.

1. En kvarlåtenskap på 400 000 kr ärvs av två barn. Med gamla regler blev arvsskatten (2 x 24 000) 48 000 kr.

Enligt de nya reglerna *sjunker arvsskatten med 8 000 kr till 40 000 kr.*

2. En kvarlåtenskap på 800 000 kr ärvs av två barn. Med gamla regler blev arvsskatten (2 x 87 000) 174 000 kr.

Enligt de nya reglerna *sjunker skatten med 24 000 kr till 150 000 kr.*

3. En mera betydande kvarlåtenskap på 5 milj kr ärvs av två barn.

Gamla regler (2 x 1 254 000) 2 508 000 kr.

Enligt de nya reglerna *sjunker skatten med 358 000 kr till (2 x 1 075 000) 2 150 000 kr.*

Därefter några exempel som visar effekterna i fall då kvarlåtenskap även omfattar aktier.

4. En kvarlåtenskap på 500 000 kr som till hälften utgörs av börsaktier ärvs av två barn.

Arvsskatt med gamla regler (2 x 37 500) 75 000 kr.

Enligt de nya reglerna *sjunker skatten med 27 500 kr till (2 x 23 750) 47 500 kr.*

5. Ett "Kistner-fall". En kvarlåtenskap på 300 milj kr som helt består av börsaktier ärvs av två barn.

Arvsskatt tidigare (2 x 104,3 milj kr) 208,6 milj kr.

Enligt de nya reglerna *sjunker arvsskatten med drygt 75 milj kr till 133 milj kr.* (Reavinstskatten vid försäljning av alla aktierna kan i båda fallen beräknas till 72 milj kr. Enligt gamla regler går således 280 milj kr eller 93 % bort i skatt medan motsvarande tal enligt de nya reglerna blir 205 milj kr eller 68 %.)

6. Ett mindre OTC-företag. Av kvarlåtenskapen på 2,5 milj kr utgörs 2 milj kr av aktier i bolaget. Två barn ärver.

Arvsskatten tidigare (om aktierna tas upp till marknadsvärdet) 1 008 000 kr.

Med de nya reglerna *sjunker arvsskatten med 748 000 kr till 260 000 kr.*

7. Större OTC-företag. Av kvarlåtenskapen på 20 milj kr utgörs 18 milj kr av det noterade värdet av aktier i bolaget. Två barn ärver.

Arvsskatten 12,6 milj kr enligt de gamla reglerna.

Med de nya reglerna *sjunker arvsskatten med 8,7 milj kr till 3,9 milj kr.*

Det kan anmärkas att i både exempel 6 och 7 har beräkningen av arvsskatt enligt de gamla reglerna utgått från att aktierna i bolaget tas upp till fulla marknadsvärdet. Därmed blir skatten för högt beräknad eftersom företagaren i allmänhet har större delen i form av icke noterade A-aktier som sannolikt skulle ha tagits upp till lättnadsvärdet. Skillnaden mellan de gamla reglerna och de nya är i normalfallet alltså inte så stor som exemplen antyder, men det handlar ändå om mycket stora lättnader eftersom huvudaktieägarna i de största OTC-företagen vid sidan av sina A-aktier också innehar betydande poster av B-aktier.

Nyssnämnda OTC-företagare och andra innehavare av större OTC-aktieposter riktar naturligtvis berättigad kritik mot detta sätt att beskriva effekterna. Konsekvenserna på förmögenhetsskattesidan förbigås med tystnad. Självfallet träffas många av dem av betydande skatteskärpningar. För huvudaktieägarna i de större OTC-företagen torde det vara en ringa tröst att påpeka att deras skattebelastning inte ökar till följd av att de redan nått förmögenhetsskattesparren i begränsningsregeln.

KÖPA FÖRETAG?

I samband med köp av företag aktualiseras ofta en mängd aktiebolagsrättsliga frågor. Styrelsen skall förmodligen ändras, ny revisor kanske väljas eller helt enkelt att hela bolagsordningen skall ändras. Att upprätta de nödvändiga handlingarna för detta och att slussa ärendet genom Bolagsbyrån tar tid och är krävande för den oerfarne. Detta är frågor som Du bör uppdra åt Svenska Standardbolag AB att handlägga för Din räkning. Alla uppdrag utförs till fast pris och oftast har Du kompletta handlingar dagen efter det att vi fått Din beställning.

Svenska Standardbolag AB har sedan 1954 lämnat biträde i över 120 000 aktiebolagsbildningar och tusentals styrelseändringar och aktiekapitalökningar genom åren.

Vi kan hjälpa Dig med färdiga bolag — lagerbolag — eller nybildning, styrelse- och bolagsordningsändring, aktiekapitalökning, konvertibla skuldebrev, kompanjonsavtal, — ja till och med förmånlig finansiering genom vårt helägda dotterbolag AB Företagsstimulans.

Sänd in nedanstående talong så sänder vi beställningsblanketter och prislista för våra tjänster.

Ja tack! Sänd mig blanketter för Era tjänster och gällande prislista till:

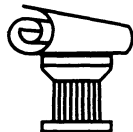
NAMN: _____

ADRESS: _____

POSTADRESS: _____

TELEFON DAGTID: _____

Skattenytt 5/87

Svenska Standardbolag AB

Våra kontor:

Falun — HK Box 292, 791 27 Falun, tel. 023-180 70
Stockholm Box 7127, 103 87 Stockholm, tel. 08-23 41 15
Göteborg Drottningg. 36, 4 tr, 411 14 Göteborg, tel. 031-17 12 25
Malmö Box 527, 201 25 Malmö, tel. 040-720 20